(יט) קְטַנָּה, (מ) * וְהָכִי הִלְכָתָא (בית יוסף (ד"ה ומ"ש רפיע מקנ)). (מא) * לנקב רָגָל (מב) הַיְמִינִי, (מג) אִם נִשְׁתַּיֵּר מִמָּנּוּ (מד) * מְלֹא אוֹת קְטַנָּה, * כָּשֵׁר, * וְאִם לָאו פָּסוּל: טז (מה) * נִפְסַק אַחַת מֵהָאוֹתִיּוֹת, הַגָּה: (כ) [כ] (מו) * הַפְּשׁוּטוֹת, * כְּגוֹן וַיְ"ו זַיִ"ן, (מז) אוֹ שֶׁנִּפְסַק רַגְלָ (הַנּוּ"ן) וְכֵיוֹצֵא בָּהּ (מרדכי הלכות קטנות דף צ"ב (סי' תפקנב)), (מח) * אִם תִּינוֹק שָׁאֵינוֹ

ל שם בְּגְמָרָא דְּמַנְחוֹת (כט.).
מ מְרְדְּכַי בְּהִלְכָתָא (הל' קטנות סי' תתקנב).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

טז [כ] הַפְּשׁוּטוֹת. עַיִן בְּאֵר הֵיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב שֶׁאֵין לְדַבְּרֵי הַפְּנֵי אַבְרָהָם הַכְּנָה, עַיִן

בְּאֵר הַיטֵב

טז (יט) **קְטַנָּה.** הֵיינוּ יו"ד: **טז** (כ) **הַפְּשׁוּטוֹת.** כְּגוֹן וַיְ"ו זַיִ"ן אוֹ שֶׁנִּפְסַק רַגְלָ

בֵּאוּר הַלָּכָה

* **וְהָכִי הִלְכָתָא.** עַיִן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סְעִיף קָטָן מ' שֶׁכָּתַב מִדְּבְרֵיהֶן וְכוּ', וְכֵן מְשֻׁמָּע בְּבֵית יוֹסֵף. וְעַיִן בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים בְּהִלְכוֹת קְרִיאַת הַתּוֹרָה (דין על איזה טעות וכו')

בְּדִין כ"ו (תש"ס דין לא) דְּמִשְׁמַע מִדְּבְרֵיהֶן דְּמִשַּׁעַם סְפֵיקָא דִּידְיָנָא הֶחֱמִיר הָרַמ"א, וְלִדְבְרֵיהֶן שָׁם נָקֵב כָּל חֲלוֹלוֹ וְנָקֵב רַגְלָ הַשְּׂמְאלִי עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ כְּמִלֹּא אוֹת קְטַנָּה חַד דַּיְנָא אִית לְהוּ. אֲבָל הַמְעַיֵּן בְּדִבְרֵי מֹשֶׁה הָאֲרוּךְ (ד"ה הלכך) יִרְאֶה לְהַדְיָא מִדְּבְרֵיהֶן דְּמַסְקִים לְדַעַת הַמְחַבֵּר (סי' תתקנב) דְּמַלַּק בְּנֵקֶב כָּל חֲלוֹלוֹ, אִם כֵּן מַמֵּילָא רַגְלָ הַשְּׂמְאלִי שָׁוֶה לְרַגְלָ יְמִינִי לְפַסֵּל, כֵּיוָן דְּלְהַמְעַיֵּן בְּפוֹסְקִים דְּהָא בְּהָא תָּלְיָא, לִבְדּ מֵהַבַּ"ח (סי"א) שֶׁכָּתַב דְּהַשּׁוֹר מַכֶּל בְּשְׁנֵיהֶם:

* **נָקֵב רַגְלָ הַיְמִינִי אִם נִשְׁתַּיֵּר וְכוּ'.** עַיִן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּסְעִיף קָטָן מ"א

שֶׁכָּתְבְנוּ שָׁם דַּיְנָא דְּהַמְּגֵן אַבְרָהָם שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הָרַ"מ (מאירי, קרית ספר מאמר ג ח"ב ד"ה ושאלו), **דְּאִם נִשְׁאַר בָּעֲבִי הָאוֹת כְּמוֹ וַיְ"ו אוֹ יו"ד דַּקָּה כָּשֵׁר, וְכָתְבְנוּ עַל זֶה הַשַּׁעַם דְּאֵין שִׁעוּר לָעֲבִי הָאוֹתִיּוֹת.** כָּל זֶה כָּתְבְנוּ לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (באו"א) בְּסִימָן זֶה סְעִיף קָטָן י"ו עַל זֶה דְּאִם נִשְׁאַר שְׁרִיטָה דַּקָּה שָׁחֹר דַּי בְּכָךְ, מִשְּׁמַע לְכאוֹרָה לְפִי זֶה דַּאֲפִלּוּ פָּל שֶׁהוּא כָּשֵׁר, וְלֹא יִתָּכֵן לְפִי זֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא לְהָרַ"מ, דְּהָכִי אִיתָא שָׁם נָקֵב יָרְכוֹ אִם נִשְׁתַּיֵּר הֵימֶנּוּ כְּמִלֹּא אוֹת קְטַנָּה כָּשֵׁר וְאִם לָאו פָּסוּל, מַשְׁמַע לְהָדְיָא דַּאֲפִלּוּ נִשְׁתַּיֵּר כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל. אַךְ בָּאֱמֶת זֶה אֵינוֹ מוּכָח כִּי אִם לְפִי שִׁיטָתוֹ דְּהַמְּאִירִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְדִידָן לֹא מַיְרֵי הַגְּמָרָא כְּלָל בְּנִפְסַק הָאוֹת מֵעֶבְיוֹ, עַיִן בְּפְרִי מְגַדִּים שָׁם, וְאֵין צָרִיךְ שֶׁיִּשָּׁאֵר בָּזֶה הָאוֹת כְּמִלֹּא אוֹת קְטַנָּה, **מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן אַחֲרֵי שֶׁהַמְּגֵן אַבְרָהָם הֶבִיאוֹ:**

* **מְלֹא אוֹת קְטַנָּה. וְאִם זֶה הַכָּתֵב הוּא מִכְתַּב בֵּינוֹנִי, לְכְאוֹרָה דְּאֵין מוֹעִיל אִם כְּמִלֹּא אוֹת קְטַנָּה הוּא מִכְתַּב קָטָן,** דְּאִם לֹא כֵּן אֵין שִׁעוּר לַדָּבָר. **אֲבָל אִם זֶה הַכָּתֵב הוּא כָּתְב גָּדוֹל, נִרְאֶה דִּבְוַדַּאי מַהֲנֵי אִם כְּמִלֹּא אוֹת קְטַנָּה הוּא מִכְתַּב בֵּינוֹנִי:**

* **כָּשֵׁר. עַיִן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (ס"ק מג) **מַה שֶּׁכָּתְבְנוּ שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְהַתִּינוֹק,** כֵּן מִשְּׁמַע מִכָּל הָאַחֲרוֹנִים הֵלָא הֵם הַפְּרִישָׁה (ס"ק יט) וְהַט"ז (סק"ט) וְהַפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יח) וּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס"ק יח) וְזֶרֶךְ הַחַיִּים (הל' קריאת התורה דין על איזה טעות וכו' סל"א), וְלֹא שְׁבָקִינַן פְּשִׁיטוּתָא דְּהָנֵי גְּדוֹלִים מִשּׁוּם סְפֵיקָא דִּידְ אֶפְרַיִם (סט"ז). וּבֶאֱמֶת פְּלִיאָה נִשְׁבָּבָה עַל דְּבָרָיו, הָאֵיךְ רָצָה לוֹמַר דְּדַעַת הַמְּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יח) בָּרַמ"א הוּא כָּךְ, הֵלָא מִדִּבְרֵי מֹשֶׁה (אות ד) מוּכָח לְהָדְיָא וְכֵן בַּפְּרִישָׁה (שם) דְּדַעַת הַמְחַבֵּר הוּא דְּלֹא בָּעֵינַן בְּהַ"א וּכְהַאי גַּוְנָא רַק כְּמִלֹּא אוֹת קְטַנָּה, דְּאִם לֹא כֵּן לֹא מַקְשֶׁה מִידִי שָׁם, עַיִן שָׁם, וּבְכָאן הֵלָא נִרְשַׁם בְּרַמ"א בְּהַגְּהָ"ה בְּשֵׁם מָרְדְּכַי, וְכֵן כָּתַב בְּהָדְיָא בִּפְרִי מְגַדִּים בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב (סק"י) דְּאַף שֶׁמָּרְדְּכַי מֹשֶׁה מְצַדֵּד לוֹמַר דְּדַעַת הַשּׁוּר כְּהַמְּאִירִי (קרית ספר מאמר ג ח"ב ד"ה ושאלו) מִכָּל מָקוֹם בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ סָתַם כְּדַעַת הַמְּחַבֵּר, וְכֵן בִּפְרִישָׁה (דרישה סק"ד) הִשִּׂיג עַל הַמָּרְדְּכַי מֹשֶׁה וּמַסִּיק דְּגַם דַּעַת הַשּׁוּר כְּהַמְּחַבֵּר דְּלֹא אֶמְרִינַן צָרוּךְ בְּאוֹת שֶׁנִּפְסַק, וְאִם כֵּן מַמֵּילָא מוּכָח מֵהַגְּמָרָא דְּבָאוֹת ה' וְכַדּוֹמֶה דַּי בְּשִׁיּוּר כְּמִלֹּא אוֹת קְטַנָּה לְבַד. וְהַשַּׁעַם בָּזֶה נִרְאֶה פָּשׁוּט, דְּקִים לְהוּ לַחֲז"ל בְּאוֹת ה' וְכַדּוֹמֶה דְּזֶה שֶׁעִוֵּרן בְּעָצְם, וְלָכֵן אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה מֵהַתִּינוֹק, דְּהַתִּינוֹק אֵין מַרְגִּיל בָּזֶה הַתְּמוּנָה דְּכָל אֶחָד כּוֹתֵב לְכַתְּחִלָּה אוֹת אָרֹךְ, וְהוּא דּוּמְיָא דְּחֵי"ת שֶׁיִּתְבָּאֵר גַּם כֵּן לְקַמָּן בְּסְעִיף כ"ה דְּאֵין רְאָיָה מֵהַתִּינוֹק מִשּׁוּם דְּאֵין מַרְגִּיל בְּחֵי"ת שֶׁל חֲטוֹטָרוֹת. **וּמִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד אִם הָרְאוּהוּ לְהַתִּינוֹק דְּלֹא חָכָם וְלֹא טִפֵּשׁ וְלֹא יָכוֹל לְקָרוֹתוֹ, יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה, כִּי רְאִיתִי לְהַשִּׁיוּרִי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה** (הגב"י סק"י) **שְׁמַצְדְּדוּ לוֹמַר דַּאֲפִלּוּ בְּמָקוֹמוֹת דְּלֹא מַשְׁגִּיחִין עַל תִּינוֹק לְהָקֵל עַל יָדוֹ, מַשְׁגִּיחִין עָלָיו לְהַחְמִיר, עַיִן שָׁם.** וְאַף דִּבְחֵי"ת שֶׁל חֲטוֹטָרוֹת מְבֹאָר לְקַמָּן בְּסוֹף סְעִיף כ"ה דְּקְרִיאָתוֹ שֶׁל תִּינוֹק לֹא מְגָרַע בָּזֶה, הֵיינוּ מִשּׁוּם דְּשָׁם אֵין מַרְגִּיל כְּלָל בְּחֵי"ת שֶׁל חֲטוֹטָרוֹת, דַּאֲפִלּוּ אִם הָיָה נִכְתָּב כְּתִקּוּנוֹ הָיָה קוֹרְאוֹ בְּשְׁנֵי זַיְנִי"ן, כְּמְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף סִימָן ל"ו (ד"ה ומ"ש וכו' ובכל אות), מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ:

* **וְאִם לָאו פָּסוּל. וְלֹא מְצָרְפִינַן לֵיהּ מַה שֶּׁלְּמַטָּה מֵהַנָּקֵב אוֹ הַהַסָּקָ, אֲפִלּוּ לֹא הָיָה פְּרִידָתוֹ נָכוֹן לְהַדְיָא וְתִינוֹק דְּלֹא חָכָם וְלֹא טִפֵּשׁ קָרֵי לֵיהּ לְאוֹת. וְכָל זֶה בְּלֹא תִקּוּן, אֲבָל אִם תִּקֵּן אֶת הַפְּסָקָן. הַדִּין בָּזֶה הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסִמּוּךְ:**

טז * נִפְסַק. וְהוּא הַדִּין אִם נִפְסַק הָאוֹת בְּלֹא נָקֵב אוֹ נִמְחַק קְצָת הָאוֹת, וּמֵיירֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּאָרְכּוֹ, וְהוּא הַדִּין אִם נִפְסַק קְצָת מַעֲבְיוֹ בֵּין עַל יְדֵי נְקִיבָה אוֹ עַל יְדֵי מְחִיקָה, אִם נִשְׁאַר שְׁרִיטָה דַּקָּה שָׁחֹר כְּמוֹ וַיְ"ו אוֹ יו"ד דַּקָּה כָּשֵׁר, דְּאֵין שִׁעוּר לָעֲבִי הָאוֹתִיּוֹת, אֶלָּא דִּבְנִקַּב בֵּין בְּעָבְיוֹ בֵּין בְּאָרְכּוֹ בָּעֵינַן שֶׁנִּנְקַב לְאַחַר הַכְּתִיבָה, וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ט"ז [מִמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק טז) וְזֶרֶךְ הַחַיִּים (הלכות קריאת התורה דין על איזה טעות וכו'), סל"א]: **(מב) הַיְמִינִי.** שֶׁל הֵ"א. כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (פתיחה סוף הסימן ד"ה קיימא לן), נִרְאֶה לִי דְּהוּא הַדִּין לִשְׁאָר אוֹתִיּוֹת כְּגוֹן דַּל"ת לָמ"ד פ"א פְּשׁוּטָה צַדִּי"ק פְּשׁוּטָה קו"ף רֵי"ש אוֹ תֵּי"ו אוֹ חֵי"ת [לַכְאוֹרָה בַּחֵי"ת בֵּין רַגְלָהּ הַיְמִינִי אוֹ הַשְּׂמְאלִי], אִם נִשְׁאַר מֵהַיָּרֵךְ הַיְמִינִי כְּיוּ"ד, דֵּי בְּכָךְ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיִן לְקַמָּן בְּסִימָן ל"ו בְּדִינֵי צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת בָּאוֹת לָמ"ד וּפ"א פְּשׁוּטָה וְצַדִּי"ק פְּשׁוּטָה וְקו"ף וּבְאוֹת תֵּי"ו: **(מג) אִם נִשְׁתַּיֵּר.** הֵינוּ מֵהַנָּקֵב לְצַד מַעֲלָה, וְלֹא מִצָּרְפִינַן לֵיהּ מָה שֶּׁלְּמַטָּה מֵהַנָּקֵב, אֲפִלּוּ אִם תִּינוֹק דְּלֹא חָכָם וְלֹא טִפֵּשׁ קָרֵאהּ לְאוֹת, כֵּיוָן דְּאֵנוּ רוֹאִין שֶׁלֹּא נִשְׁאַר צוּרַת הָאוֹת כְּתִקּוּנוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִמּוּךְ בְּשֵׁם הַטַּ"ז (סק"י). אֲבָל אִם נִשְׁתַּיֵּר מֵהַנָּקֵב וּלְמַעְלָה [אוֹ מֵהַהַסָּקָ וּלְמַעְלָה אִם נִפְסַק הָאוֹת בְּאֶמְצַע] כְּשִׁעוּר אוֹת קְטַנָּה, כָּשֵׁר וְאֵין צָרִיךְ לְהַרְאוֹתוֹ לְתִינוֹק. וְהוּא הַדִּין אִם כָּתַב לְכַתְּחִלָּה רֶגֶל קְטַנָּה קְצָרָה כָּזֶה דְּכָשֵׁר, וְעַיִן בְּיַד אֶפְרַיִם (סט"ז) וּבְבָאוּר הַלָּכָה (ד"ה כשר): **(מד) מְלֹא אוֹת קְטַנָּה.** הֵינוּ יו"ד וּבַקּוֹץ הַתַּחְתּוֹן שֶׁלּוֹ, לְפִי מַה דְּפָסַק לְקַמָּן בְּסִימָן ל"ו בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש וכו' ובכל נמצא בהגהות) דְּלֹא מִקְרֵי יו"ד בְּלֹא קוֹץ הַתַּחְתּוֹן: **טז (מה) נִפְסַק.** יֵשׁ לוֹמַר בִּשְׁנֵי אֲפָנִים, אוֹ מֵחֲמַת נָקֵב, וְזֶה אֵין כָּשֵׁר כִּי אִם בְּנָקֵב אַחַר כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִמּוּךְ בִּפְנִים, אוֹ עַל יְדֵי שֶׁנֶּחֱסַר הַדְּיוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, (נג) וּבְאָפָן זֶה הָיָה קָאֵי הַדִּין דְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ אֲפִלּוּ אִם בְּתַחְלַת הַכְּתִיבָה נַעֲשָׂה כָּךְ: (מו) **הַפְּשׁוּטוֹת.** וּלְפִיכָךְ אֵין מוֹעִיל בָּהּ אִם נִשְׁתַּיֵּר כְּמִלֹּא יו"ד, דְּאַדַּרְבָּה נִרְאֵית כְּיו"ד וּפָסוּל, הִלְכָךְ בְּצִינֵי תִינוֹק בָּזֶה: **(מז) אוֹ שֶׁנִּפְסַק רַגְלָ הַנּוּ"ן.** כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר. וּפַרְשׁוּ, נוּ"ן פְּשׁוּטָה וְכֵיוֹצֵא בָּהּ, כְּגוֹן כָּ"ף פְּשׁוּטָה שֶׁרַגְלָהּ קְצָרָה וְדוֹמָה קְצָת לְדַל"ת אוֹ לְרֵי"ש [מִפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יח) וְזֶרֶךְ הַחַיִּים (שם סל"ב)]: **(מח) אִם תִּינוֹק.** עַיִן בְּטַ"ז (סק"י) שֶׁכָּתַב דְּהַהּ נִפְסַק מִירֵי הַנִּפְסַק קְצָת מֵאֲרֹךְ הָאוֹת וּלְמַטָּה לְגַמְרֵי, וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ רַק הַחֵלֶק שֶׁקֹּדֶם הַהֶפְסֵק, אָז תָּלוּי בְּקְרִיאַת הַתִּינוֹק אִם סָפֵק לָנוּ אִם נִשְׁאַר כְּשִׁעוּר שֶׁל הָאוֹת הַהוּא, אֲבָל אִם נִשְׁתַּיֵּר גַּם לְמַטָּה מִן הַהֶפְסֵק, דְּהֵינוּ שֶׁנַּעֲשָׂה הַהֶפְסֵק בְּרָחְבּוֹ שֶׁל רֶגֶל הָאוֹת, וְאַחַר הַהֶפְסֵק נִשְׁאַר עוֹד לְמַטָּה חֵלֶק מִן הָרֶגֶל, בָּזֶה לֹא מוֹעִיל תִּינוֹק, דְּהַתִּינוֹק יְצָרָיו מַה שֶּׁלְּמַטָּה מִמֶּנּוּ לַחֵלֶק הָעֶלְיוֹן וּבֶאֱמֶת אֵין לוֹ צָרוּף, וְזֶה דּוֹמֶה לִנְפְסַק רֶגֶל הָאֶל"ף, אֶלָּא צָרִיךְ לְכַסּוֹת אֶת חֵלֶק הַנִּשְׁאָר אַחַר הַהֶפְסֵק. וְאֵין זֶה דּוֹמֶה לְמַה שֶּׁכָּתַב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כָּאן דְּאֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹת שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת, דְּכָזֶה מוֹדֶה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְאַחַר הַכְּתִיבָה כְּדִבְסָמוּךְ סְעִיף ט"ז בְּסוֹפוֹ, דְּאִי לְאו הָכִי פָּסוּל אֲפִלּוּ אִם נִשְׁתַּיֵּר יוֹתֵר מִכְּמִלֹּא אוֹת קְטַנָּה גַּם לְהָרַא"ש: **(מ) וְהָכִי הִלְכָתָא.** מִדְּבָרָיו אֲלוּ מַשְׁמַע דְּלֹא לְהַחְמִיר בְּלֹבַד פָּסַק כְּדַעַת שְׁאָר פּוֹסְקִים, אֶלָּא דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דַּהֲלָכָה כְּוָתֵיהוּ, וְאִם כֵּן צָרִיךְ לְהַזְהִיר מְאֹד לְהַסּוֹפְרִים שֶׁנִּכְשָׁלִין בָּזֶה. וּבְתִפְלִין וּמְזוּזוֹת דְּבָעֵינַן כְּסִדְרָן, לְכְאוֹרָה לֹא מַהֲנֵי שׁוּם תִּקּוּן אֲפִלּוּ הַתִּינוֹק קוֹרְאוֹ לְאוֹת, כֵּיוָן שֶׁאֵנוּ רוֹאִין שֶׁאֵין לוֹ צוּרַת אוֹת, דִּבְלֹא זֶה לֹא מִקְרֵי ה"א לְפִי דַּעַת אֲלוּ הַפּוֹסְקִים, וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף כ"ה עַיִן שָׁם. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּיֵשׁ לְהָקֵל עַל יְדֵי תִּקּוּן, וְדוּמְיָא שֶׁהֵקֵל הַפְּרִי מְגַדִּים (פתיחה סוף הסימן צורת אות ד') בְּכָ"ף פְּשׁוּטָה שֶׁעָשָׂאוּ מְרֻבָּע עַל יְדֵי תִּקּוּן, עַיִן שָׁם: **(מא) נָקֵב.** וְהוּא הַדִּין אִם נִפְסַק הָאוֹת בְּלֹא נָקֵב אוֹ נִמְחַק קְצָת הָאוֹת, וּמֵיירֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּאָרְכּוֹ, וְהוּא הַדִּין אִם נִפְסַק קְצָת מַעֲבְיוֹ בֵּין עַל יְדֵי נְקִיבָה אוֹ עַל יְדֵי מְחִיקָה, אִם נִשְׁאַר שְׁרִיטָה דַּקָּה שָׁחֹר כְּמוֹ וַיְ"ו אוֹ יו"ד דַּקָּה כָּשֵׁר, דְּאֵין שִׁעוּר לָעֲבִי הָאוֹתִיּוֹת, אֶלָּא דִּבְנִקַּב בֵּין בְּעָבְיוֹ בֵּין בְּאָרְכּוֹ בָּעֵינַן שֶׁנִּנְקַב לְאַחַר הַכְּתִיבָה, וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ט"ז [מִמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק טז) וְזֶרֶךְ הַחַיִּים (הלכות קריאת התורה דין על איזה טעות וכו'), סל"א]: **(מב) הַיְמִינִי.** שֶׁל הֵ"א. כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (פתיחה סוף הסימן ד"ה קיימא לן), נִרְאֶה לִי דְּהוּא הַדִּין לִשְׁאָר אוֹתִיּוֹת כְּגוֹן דַּל"ת לָמ"ד פ"א פְּשׁוּטָה צַדִּי"ק פְּשׁוּטָה קו"ף רֵי"ש אוֹ תֵּי"ו אוֹ חֵי"ת [לַכְאוֹרָה בַּחֵי"ת בֵּין רַגְלָהּ הַיְמִינִי אוֹ הַשְּׂמְאלִי], אִם נִשְׁאַר מֵהַיָּרֵךְ הַיְמִינִי כְּיוּ"ד, דֵּי בְּכָךְ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיִן לְקַמָּן בְּסִימָן ל"ו בְּדִינֵי צוּרַת הָאוֹתִיּוֹת בָּאוֹת לָמ"ד וּפ"א פְּשׁוּטָה וְצַדִּי"ק פְּשׁוּטָה וְקו"ף וּבְאוֹת תֵּי"ו: **(מג) אִם נִשְׁתַּיֵּר.** הֵינוּ מֵהַנָּקֵב לְצַד מַעֲלָה, וְלֹא מִצָּרְפִינַן לֵיהּ מָה שֶּׁלְּמַטָּה מֵהַנָּקֵב, אֲפִלּוּ אִם תִּינוֹק דְּלֹא חָכָם וְלֹא טִפֵּשׁ קָרֵאהּ לְאוֹת, כֵּיוָן דְּאֵנוּ רוֹאִין שֶׁלֹּא נִשְׁאַר צוּרַת הָאוֹת כְּתִקּוּנוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִמּוּךְ בְּשֵׁם הַטַּ"ז (סק"י). אֲבָל אִם נִשְׁתַּיֵּר מֵהַנָּקֵב וּלְמַעְלָה [אוֹ מֵהַהַסָּקָ וּלְמַעְלָה אִם נִפְסַק הָאוֹת בְּאֶמְצַע] כְּשִׁעוּר אוֹת קְטַנָּה, כָּשֵׁר וְאֵין צָרִיךְ לְהַרְאוֹתוֹ לְתִינוֹק. וְהוּא הַדִּין אִם כָּתַב לְכַתְּחִלָּה רֶגֶל קְטַנָּה קְצָרָה כָּזֶה דְּכָשֵׁר, וְעַיִן בְּיַד אֶפְרַיִם (סט"ז) וּבְבָאוּר הַלָּכָה (ד"ה כשר): **(מד) מְלֹא אוֹת קְטַנָּה.** הֵינוּ יו"ד וּבַקּוֹץ הַתַּחְתּוֹן שֶׁלּוֹ, לְפִי מַה דְּפָסַק לְקַמָּן בְּסִימָן ל"ו בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש וכו' ובכל נמצא בהגהות) דְּלֹא מִקְרֵי יו"ד בְּלֹא קוֹץ הַתַּחְתּוֹן: **טז (מה) נִפְסַק.** יֵשׁ לוֹמַר בִּשְׁנֵי אֲפָנִים, אוֹ מֵחֲמַת נָקֵב, וְזֶה אֵין כָּשֵׁר כִּי אִם בְּנָקֵב אַחַר כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִמּוּךְ בִּפְנִים, אוֹ עַל יְדֵי שֶׁנֶּחֱסַר הַדְּיוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, (נג) וּבְאָפָן זֶה הָיָה קָאֵי הַדִּין דְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ אֲפִלּוּ אִם בְּתַחְלַת הַכְּתִיבָה נַעֲשָׂה כָּךְ: (מו) **הַפְּשׁוּטוֹת.** וּלְפִיכָךְ אֵין מוֹעִיל בָּהּ אִם נִשְׁתַּיֵּר כְּמִלֹּא יו"ד, דְּאַדַּרְבָּה נִרְאֵית כְּיו"ד וּפָסוּל, הִלְכָךְ בְּצִינֵי תִינוֹק בָּזֶה: **(מז) אוֹ שֶׁנִּפְסַק רַגְלָ הַנּוּ"ן.** כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר. וּפַרְשׁוּ, נוּ"ן פְּשׁוּטָה וְכֵיוֹצֵא בָּהּ, כְּגוֹן כָּ"ף פְּשׁוּטָה שֶׁרַגְלָהּ קְצָרָה וְדוֹמָה קְצָת לְדַל"ת אוֹ לְרֵי"ש [מִפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יח) וְזֶרֶךְ הַחַיִּים (שם סל"ב)]: **(מח) אִם תִּינוֹק.** עַיִן בְּטַ"ז (סק"י) שֶׁכָּתַב דְּהַהּ נִפְסַק מִירֵי הַנִּפְסַק קְצָת מֵאֲרֹךְ הָאוֹת וּלְמַטָּה לְגַמְרֵי, וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ רַק הַחֵלֶק שֶׁקֹּדֶם הַהֶפְסֵק, אָז תָּלוּי בְּקְרִיאַת הַתִּינוֹק אִם סָפֵק לָנוּ אִם נִשְׁאַר כְּשִׁעוּר שֶׁל הָאוֹת הַהוּא, אֲבָל אִם נִשְׁתַּיֵּר גַּם לְמַטָּה מִן הַהֶפְסֵק, דְּהֵינוּ שֶׁנַּעֲשָׂה הַהֶפְסֵק בְּרָחְבּוֹ שֶׁל רֶגֶל הָאוֹת, וְאַחַר הַהֶפְסֵק נִשְׁאַר עוֹד לְמַטָּה חֵלֶק מִן הָרֶגֶל, בָּזֶה לֹא מוֹעִיל תִּינוֹק, דְּהַתִּינוֹק יְצָרָיו מַה שֶּׁלְּמַטָּה מִמֶּנּוּ לַחֵלֶק הָעֶלְיוֹן וּבֶאֱמֶת אֵין לוֹ צָרוּף, וְזֶה דּוֹמֶה לִנְפְסַק רֶגֶל הָאֶל"ף, אֶלָּא צָרִיךְ לְכַסּוֹת אֶת חֵלֶק הַנִּשְׁאָר אַחַר הַהֶפְסֵק. וְאֵין זֶה דּוֹמֶה לְמַה שֶּׁכָּתַב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כָּאן דְּאֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹת שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת, דְּכָזֶה מוֹדֶה

קְרָאוֹ לִיו"ד, וַדַּאי פָּסוּל. וְעַיִן בְּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּסָעִיף ט"ו (ד"ה כשר) בְּשֵׁם [שִׁיּוּרִי] כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. וְעַיִן בְּבֵית יוֹסֵף בְּסִימָן ל"ו בְּאוֹת וָא"ו:

* **אִם תִּינוֹק. עַיִן בְּפְרִי מְגַדִּים** (א"א ס"ק יח) **וְאֶלְיָה רַבָּה** (ס"ק כה) **דְּאִם יֵשׁ בְּמִלֹּא אוֹת קְטַנָּה דִּידְהוּ, כְּגוֹן וַיְ"ו אוֹ נוּ"ן פְּשׁוּטָה קְטַנָּה וְנִקַּר יֶתֶר שֶׁהִיא וַיְ"ו אוֹ נוּ"ן,**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

טז (נג) פְּרִי מְגַדִּים (משז"ה סק"י):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לב

(כא) [כא] (מט) **לֹא חָכָם** (נ) **וְלֹא טִפֵּשׁ** * **יוֹדֵעַ לְקְרוֹתוֹ, כָּשֵׁר,** * **וְאִם לָאו, פָּסוּל,** (נא) **וְאֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹת לוֹ שְׁאָר** (כב) **אוֹתִיּוֹת כְּמוֹ שָׁנוֹהֲגִים.** הַגָּהָה: * מֵיהוּ אִם אָנוּ רוֹאִים שֶׁלֹּא נִשְׁאַר צוּרַת (כג) (נב) הָאוֹת כְּתִקּוּנוֹ, פָּסוּל אַף עַל פִּי שֶׁהַתִּינוֹק קוֹרֵא אוֹתוֹ כְּהִלְכָתוֹ (מרדכי (סה) ומהרי"ק שורש ס"ט וריב"ש (סי' קכ)). [1]הָא דְּמַכְשְׁרִינַן

נ בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ואם נפסק) מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם סוף פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין (ה"כ).

בְּאֵר הֵיטֵב

הַנּ"ן, כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר. וְכֵן כָּתַב בְּעוֹלַת תָּמִיד (בשו"ע הנדפס שם), וְכֵן הוּא בְּמִרְדְּכִי, וְכֵן כָּתַב הַמְחַבֵּר יַד אַהֲרֹן (הגב"י). וּבְקֶצֶת נַחְמָאוֹת כָּתַב אוֹ שֶׁנִּפְסַק רֶגֶל הָאַל"ף, וְהַשּׁ"ז (סק"ט) הִרְבָּה לְהַקְשׁוֹת עָלָיו, וְהָעֲלָה דְּהָךְ נִפְסַק רֶגֶל הָאַל"ף מִקּוֹמוֹ אֶחָד כָּךְ, מֵיהוּ אִם אָנוּ רוֹאִים שֶׁלֹּא נִשְׁאַר צוּרַת אוֹת כְּתִקּוּנוֹ אוֹ נִפְסַק רֶגֶל הָאַל"ף פָּסוּל. עַיֵּן שָׁם וְהַמֵּגֵן אַבְרָהָם (סק"ק יח) גּוֹרֵס רֶגֶל הָאֶחָד עַיֵּן שָׁם, וְאֵין לְדָבָרָיו הָבָנָה, וְעַיֵּן בְּקֶפֶּה תּוֹרַת חַיִּים בְּקֻנְטְרֵס עוֹלוֹת הַקֹּדֶם (סי' ב): (כא) **לֹא חָכָם.** כָּתַב הַט"ז (סק"י) נִרְאֶה לִי דְּהָךְ נִפְסַק מֵירֵי שֶׁנִּפְסַק קְצָת מֵאֵרֶךְ הָאוֹת וּלְמַשָּׁה לַנְּמָרִי, וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ רַק הַחֵלֶק שֶׁקָּדֶם הַהִפְסֵק, אֲז תְּלוּי בְּקְרִיאַת הַתִּינוֹק אִם סָפֵק לָנוּ אִם נִשְׁאַר כִּשְׁעוּר שֶׁל הָאוֹת הַהוּא, אֲבָל אִם נִשְׁתַּיֵּר גַּם לְמַשָּׁה מִן הַהִפְסֵק, דְּהַיְינוּ שֶׁנַּעֲשָׂה הַהִפְסֵק בְּרֻחְבּוֹ שֶׁל רֶגֶל הָאוֹת וְאַחַר הַהִפְסֵק נִשְׁאַר עוֹד לְמַשָּׁה חֵלֶק מִן הָרֶגֶל, בָּזֶה לֹא מוֹעִיל תִּינוֹק, דְּהַתִּינוֹק יְצָרֵף מַה שֶּׁלְּמַשָּׁה מִמֶּנּוּ לַחֵלֶק הָעֶלְיוֹן, וּבְאֶמֶת אֵין לוֹ צֵרוּף, וְזֶה דּוֹמֶה לִנְפְסַק רֶגֶל הָאַל"ף, אֶלָּא צָרִיךְ לְכַסּוֹת אֶת חֵלֶק הַנִּשְׁאָר אַחַר הַהִפְסֵק, וְאֵין זֶה דּוֹמֶה לְמַה שֶּׁכָּתַב הַשַּׁלְחָן עָרוּךְ כָּאן דְּאֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹת שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת, דְּכָזֶה נִדְאֵי מוֹדֶה דְּצָרִיךְ לְכַסּוֹת. ב"ח (סי"ב) פָּסַק דְּלֹא מִכְשְׁרִינַן עַל יְדֵי תִּינוֹק אֶלָּא אִם כֵּן שְׁנִכְתַּב מִתְּחִלָּה כְּהִלְכָתוֹ הָאוֹת וְאַחַר כָּךְ נִפְסַק, אֲבָל אִם נִכְתַּב מִתְּחִלָּה כָּךְ, לֹא מְהַנֵּי תִּינוֹק אַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא נָקֹב, עַיֵּן שָׁם. וְט"ז (שם) חוֹלֵק עָלָיו וְכָתַב דְּאֵין חִלּוּק בָּזֶה, דְּאִם אֵרַע שֶׁכָּתַב הַסּוֹפֵר אֵיזֶה אוֹת פְּשׁוּט וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם הוּא אֹרֶךְ כִּשְׁעוּר שֶׁרָאוּי לִהְיוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַגִּיהַּ דְּהָנֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, נִדְאִי מַרְאֶה לְתִינוֹק הָאוֹת, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת מַשֶּׁה יוֹסֵף חֵלֶק א' סִימָן א' שֶׁהֵלִיץ בְּצַד הַפ"ת. וְעַיֵּן בְּקֻנְטְרֵס עוֹלוֹת הַקֹּדֶם (סימנים א-ד):

(כב) **אוֹתִיּוֹת.** מַשְׁמַע דְּבֵין מִלְּפָנָיו וּמֵאֲחֲרָיו אֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹתוֹ, וְכֵן כָּתַב הַפ"ח בְּאֵבֶן הָעֵזֶר סִימָן קכ"ה (ס"ט) עַיֵּן שָׁם. אֲבָל מַהֲרִי"ט חֵלֶק ב' בְּחֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ל"ב כָּתַב דְּלִכְתְּחִלָּה צָרִיךְ לְכַסּוֹת, שֶׁאִם יַתְחִיל מִתְּחִלַּת הַמִּקְרָא סִרְכֵּיהּ נָקֵט וְאָזֵיל, וְכֵן נָהֲגוּ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַיְד אַהֲרֹן (הגב"י) דְּאֵף בְּתִינוֹק שֶׁלֹּא לָמַד בְּאוֹתָהּ פָּרָשָׁה, אֲפִלּוּ הָכִי צָרִיךְ לְכַסּוֹת מַה שֶּׁלְּפָנָיו, דְּלֹא כְּסָפָר גַּבּ פְּשׁוּט סִימָן (קנ"ה) [קכ"ה] סָעִיף קָטָן פ"ג, עַיֵּן שָׁם: (כג) **הָאוֹת.** זֶה לְשׁוֹן מַהֲרִי"ק שֹׁרֶשׁ (פ"ט) [ס"ט], בְּדִין אַלְפֵי"ן שֶׁאֵין הַיּוּ"ד שֶׁלָּהֶן נוֹגַעַת אֶל עַצְמָהּ, וְכֵן נָקֵדַּת הַפֵּ"א שֶׁאֵין נוֹגַעַת לְגַבָּהּ, שֶׁהוּא פָּסוּל, וְאֵין לְהַכְשִׁירוֹ עַל יְדֵי קְרִיאַת הַתִּינוֹק, שֶׁלֹּא נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים הָלָלוּ אֶלָּא הֵיכָא שֶׁנִּפְסַק הָאוֹת וּבְקִיר לָהּ מִשְׁעוּרָהּ, כְּגוֹן יָ"ו קְטִיעָא שֶׁאֵנוּ מְסַפְּקִים אִם הִגִּיעַ יו"ד, וּלְכָךְ תּוֹעִיל קְרִיאַת הַתִּינוֹק, דְּגִלּוּי מִלְּתָא הוּא דְּאָרַךְ יָ"ו אוֹ אִם כְּשִׁעוּר רוֹאִים שֶׁאֵין הָאוֹת בְּצוּרָתָהּ, מַה מוֹעִיל בִּרְאִיַּת הַתִּינוֹק וַעֲיַנִינוּ רוֹאוֹת שֶׁאֵין הָאוֹת בְּצוּרָתָהּ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן כָּתַב הָרִיבָ"ש סִימָן ק"ך, דְּלֹא מְהָנֵי קְרִיאַת הַתִּינוֹק דְּפְשִׁיטָא שֶׁאֵין הָאוֹת נִשְׁאַר בְּצוּרָתָהּ, מַה מוֹעִיל בִּרְאִיַּת הַתִּינוֹק וַעֲיַנִינוּ רוֹאוֹת שֶׁאֵין הָאוֹת בְּצוּרָתָהּ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן כָּתַב הָרִיבָ"ש סִימָן ק"ך, דְּלֹא מְהָנֵי קְרִיאַת הַתִּינוֹק אִם הִגִּיעַ יו"ד, וּלְכָךְ תּוֹעִיל קְרִיאַת הַתִּינוֹק, דְּגִלּוּי מִלְּתָא הוּא דְּאָרַךְ יָ"ו אוֹ אִם כְּשִׁעוּר רוֹאִים שֶׁאֵין הָאוֹת בְּצוּרָתָהּ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן כָּתַב הָרִיבָ"ש סִימָן ק"ך, דְּלֹא מְהָנֵי קְרִיאַת הַתִּינוֹק

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּיַד אֶפְרַיִם מַה שֶּׁכָּתַב עַיֵּן נִפְלָא בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם: **[כא] לֹא חָכָם.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּדִבְרֵי הַמְּאִירִי (קרית ספר מאמר ג ח"ב ד"ה ושאלו) שֶׁהֵבִיא הַבֵּית יוֹסֵף (ד"ה ואם נפסק) וּמַה שֶּׁכָּתַב לְהַתְחָלָה אוֹת קָצָר בָּזֶה דְּכָשֵׁר: **מִכָּאן** עַד סָעִיף קָטָן ל"א, עַיֵּן בְּיַד אֶפְרַיִם וְתִמְצָא בְּאוּר הַדְּבָרִים שֶׁהֵבִיא הַמֵּגֵן אַבְרָהָם מִתְּשׁוּבוֹת הַגְּדוֹלִים, וְכָמָה הִלְכְתָא בְּפָרוָתָא אֵיכָא לְמִשְׁמַע מִינַּיהּ. וְכָתַב בְּגִנַּת וְרָדִים כְּלָל ב' סִימָן (ח') [ט] סוֹפֵר שְׁנִדְחַק לוֹ בְּיָ"ד פְּשׁוּטָה לְהַשְׁלִים הַשִּׁיטָה וְהִמְשִׁיךְ גַּגָּהּ שֶׁל כָּף עַד שֶׁהִגִּיעַ לְכַסּוֹתוֹ וְעַל יְדֵי זֶה דּוֹמֶה לְדָלֶת אוֹ לְרֵישׁ גְּדוֹלָה שֶׁהוּא פָּסוּל לְכַתְּחִלָּה כְּשֶׁעֵת הַדְּחַק דְּמוּכְרָחָא מִלְּתָא עַל יְדֵי כְּתִיבָתָהּ בְּקַלְמוֹס דַּקָּה שֶׁאֵינָהּ מְאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, רַק שֶׁהָאֲרִיכוּהוּ לְהַשְׁלִים הַשִּׁיטָה, וְאִם אֵין לוֹ תְּפִלִּין אֲחֵרִים יִכְתּוֹל לְבָרֵךְ עַל אֵלּוּ. וְאִם אֵרַע כֵּן בְּכָף שֶׁל אֱלֹהֶיךָ, אָסוּר לְבָרְכָהּ וּלְכָתְבָהּ מֵחָדָשׁ, שֶׁאִפְשָׁר בְּכָר קְדֵשָׁה הַשֵּׁם, וּבְשֶׁאֵר אוֹתִיּוֹת וְחֻמּוֹת יְכוֹל לִגְרֹר בְּלֵיכָּה וּלְכָתְבָהּ מֵחָדָשׁ וְכוּ', אֲבָל לְתַקֵּן עַל יְדֵי שִׁיגְרוּ מִקְצַת הָרֹחַב שִׁיְּהֶיהָ כְּף פְּשׁוּטָה כְּתִקּוּנָהּ אֵין לָהּ הָכְשֵׁר רַק בְּשַׁעַת הַדְּחַק כְּמוֹ קֹדֶם הַתִּקּוּן, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּמַה שֶּׁכָּתַב הַמֵּגֵן אַבְרָהָם (סי"ב כו) בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מַהֲרַ"י הַלֵּוִי (סי' פא) וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּיַד אֶפְרַיִם (סי"ח) בָּזֶה. וְכָתַב בְּבִרְכֵי יוֹסֵף (סק"ו) בְּתַמְנוּנַת הַכָּף פְּשׁוּטָה, אִם כָּתַב הַכָּ"ף פְּשׁוּטָה בְּזוֹיִת כְּמוֹ דָּל"ת, פּוֹסֵל מַהֲרַ"ש נֶרְבוֹנִי (הובא תשובתו בשו"ת אהלי יעקב סי' קיג), וּמַהֲרַ"ם בַּלַּאנְטִי בְּתְשׁוּבָה סִימָן קכ"ד הַכְשִׁיר, וְכֵן כָּתַב מַהֲרִיקַ"ש בְּתְשׁוּבָה כָּתַב יָד (שו"ת אהלי יעקב סי' קיג), וְהֶעְיד שְׁרָאָה סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁכָּתַב מַהֲרַ"ל בֶּן חָבִיב לְעַצְמוֹ וְהַכ"ף עָלָיו בְּצוּרַת דָּל"ת, וְכֵן כָּתַב בְּלִקּוּטֵי פְּרִי חָדָשׁ אֹרַח חַיִּים (סכ"ה). וְעַיֵּן בְּזִכְרוֹן יוֹסֵף סִימָן ב' אִם הָאֲרִיךְ הַסּוֹפֵר קוֹצֵי הַיּוּ"ד יוֹתֵר מַהֲרָאוּי צַד שִׁיּשׁוּי לְרַגְלֵי הַיְמָנִית, אֵין לִמְחֹק כָּל הַקּוֹץ וְלַחֲזֹר וּלְכָתְבוֹ, וּבִכְרָט בְּיוּ"ד הַשֵּׁם, וְיֵשׁ דַּי לִגְרֹר אֲרִיכוּת הַקּוֹץ מִשְּׁעוּרוֹ הָרָאוּי, וְהָרוֹצֶה לְהַחְמִיר יָכוֹל לְהַצְבִּיר הַלֶּחֶמוֹס עַל הַקּוֹץ הַנִּשְׁאָר כו', עַיֵּן שָׁם:

(מ) הֲלֹא הֵם הַפְּרֵי מְגַדִּים (משו"ז ס"ק יג) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (הל' קריאת התורה דין על איזה טעות וכו', סכ"ט) וְשַׁעֲרֵי אֶפְרַיִם (שער ה סי"ד) **וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:** (מא) ט"ז (ס"ק יא): (מב) פְּרִי מְגַדִּים (משו"ז ס"ק יב), **וּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל** (ס"ק יט) **מַשְׁמַע לְכְאוֹרָה דְּפְלִיג עַל זֶה:** (מג) בַּאֵר הֵיטֵב (ס"ק כב):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבשו"ע הרב (ס"כ) כתב שאין צריך לכסות מלפניו שאר האותיות.

עוֹן וְהֶהְדֵּר - Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

ס תְּשׁוּבַת רַבִּי לֵוִי ז' חֻבְיב (מהרלב"ח סי' א).

(נג) **כְּשֶׁנִּפְסַק אוֹת, דַּוְקָא * כְּשֶׁנִּכְתַּב בְּכַשְׁרוּת** (נד) * **וְאַחַר כָּךְ נִפְסַק, אֲבָל אִם** (נה) **מִתְּחִלָּה כְּשֶׁנִּכְתַּב הָיָה שָׁם** (נו) **נָקָב** (כה) **וְנִפְסַק בּוֹ, אוֹ אִם** (נז) **°רָגֶל הַכ"ף הַפְּשׁוּטָה אוֹ כְּיוֹצֵא בָּהּ מַגִּיעַ לְסוֹף הַקְּלָף** (נח) **בְּלִי הָקֵף** (כה) **קְלָף** (נט) **מִתְּחִלָּתוֹ,** (ס) **פָּסוּל:**

בַּאֵר הַיטֵב

אֶלָּא הֵיכָא שֶׁהַפְּסוּל הוּא מֻשָּׁם שֶׁזֶּה הָאוֹת נִדְמֶה לְאוֹת אַחֶרֶת, אֲבָל הֵיכָא שֶׁהַפְּסוּל הוּא מֻשָּׁם שֶׁנִּפְסַק צוּרָתוֹ, לֹא מִהֲנֵי, לְכָן אֵין לְהַכְשִׁיר הָאל"ף שֶׁאֵין רֶגֶל הַשְּׂמְאלִי נוֹגֵעַ לְגַו הָאֶמְצָעִי בְּשֶׁבִּיל שֶׁהַתִּינוֹק יִקָּרֵאֶנָּה אל"ף, שֶׁהֲרֵי מִפְּנֵי הַפְּרוּד לֹא יִטְעֶה לוֹמַר שֶׁהוּא אוֹת אַחֶרֶת דְּהַיְינוּ עֵי"ן הַפּוּכָה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיִן סְעִיף כ"ה: (כד) **וְנִפְסַק בּוֹ.** לְהַבִּ"ח (ס"ב) שֶׁכְּתָבְתִּי בְּסָעִיף קָטָן כ"א אֵין חִלּוּק בֵּין נִפְסַק בְּנֶקֶב בֵּין נִפְסַק שֶׁלֹּא עַל יְדֵי נֶקֶב, אֶלָּא כְּשֶׁנִּקְרָאָה הַגְּוִיל הֶחְלֵק כְּתִקּוּנוֹ וְאַחַר כָּךְ נִפְסַק הָאוֹת, לֹא מִכְשְׁרִינַן עַל יְדֵי תִּינוֹק אֶלָּא אִם כֵּן שֶׁנִּכְתַּב מִתְּחִלָּה כְּתִקּוּנוֹ וְאַחַר כָּךְ נִפְסַק הָאוֹת, אֲבָל אִם נִכְתַּב כָּךְ מִתְּחִלָּה לֹא מְהֲנֵי תִּינוֹק אַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא נֶקֶב. וּלְהַשּׁ"ז (סק"י) צָרִיךְ לוֹמַר דְּכָאן אֵירֵי דְּוַקָא דְּנִפְסַק עַל יְדֵי נֶקֶב, דְּאָז יֵשׁ חִלּוּק הַזֶּה הוֹאִיל וְאֵין מַקָּפָת גְּוִיל. כִּי זֶהוּ לְשׁוֹן הַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה ואם נפסק), וְאִם תֹּאמַר וְהֵיכִי מַכְשְׁרִינַן בְּאִפְסַק שׁוּם אוֹת בְּנוּקְבָא וְהָא אָמְרִינַן בְּהָקוֹמֵץ כָּל אוֹת שֶׁאֵין גְּוִיל מַקָּף לָהּ מֵאֲרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ פָּסוּל, וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָא דְּמַכְשְׁרִינַן הָיְינוּ דְּוַקָא בְּשֶׁנִּפְסַק אַחַר שֶׁנִּכְתַּב, דְּכֵינָן דְּכְשֶׁנִּכְתְּבָה הָיְתָה כְּשֵׁרָה שֶׁהָיָה מַקִּיפָהּ גְּוִיל מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ, אֲבָל כְּשֶׁנִּתְחַלֵּת הַכְּתִיבָה הָיָה שָׁם נֶקֶב וְנִפְסְקָה בּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁעוּר אוֹת פְּסוּלָה, מִשּׁוּם דְּמֵאוֹלָם לֹא הָקְפָה גְּוִיל, עַיֵּן שָׁם וּבְטַ"ז (ס"ק יד), וְדו"ק. כָּתַב בְּתְשׁוּבַת הָרַ"י הַלֵּוִי (סי' פא) אִם יֵשׁ שְׁרִיטָה דַּקָּה בְּתוֹךְ הָאוֹת וְאֵינוֹ עוֹבֵר מֵעֵבֶר לְגְוִיל, כָּשֵׁר, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה אוֹת חָלוּק לִשְׁתַּיִם, עַיֵּן מַשֶּׂה יוֹסֵף חֵלֶק א סִימָן א': (כה) **קְלָף.** אַף עַל פִּי שֶׁהִיא אֲרֻכָּה כָּרָאוּי. מִגֵּן אַבְרָהָם (ס"ק כב):

בֵּאוּר הַלָּכָה

* **כְּשֶׁנִּכְתַּב בְּכַשְׁרוּת. וּמִכָּל מָקוֹם דַּוְקָא בְּנִפְסַק עַל יְדֵי נֶקֶב.** דְּהַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה ואם נפסק) כָּתַב דְּרוּחוֹ לְאוֹת אַחֶרֶת, אֲבָל אִם נִכְתַּב כָּךְ מִתְּחִלָּה לֹא מְהֲנֵי תִּינוֹק אַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא נֶקֶב. וּלְהַשּׁ"ז (סק"י) הוֹסִיף דְּאֵירֵי דְּוַקָא בְּעֵינוֹ נֶקֶב דְּאָז יֵשׁ חִלּוּק הַזֶּה הוֹאִיל וְאֵין מַקָּף לָהּ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ פְּסוּלָה, וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָא דְּמַכְשְׁרִינַן הָיְינוּ דְּוַקָא בְּשֶׁנִּפְסַק אַחַר שֶׁנִּכְתַּב, דְּכֵינָן דְּכְשֶׁנִּכְתְּבָה הָיְתָה כְּשֵׁרָה שֶׁהָיָה מַקִּיפָהּ גְּוִיל מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ, אֲבָל כְּשֶׁנִּתְחַלֵּת הַכְּתִיבָה הָיָה שָׁם נֶקֶב וְנִפְסְקָה בּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁעוּר אוֹת פְּסוּלָה, מִשּׁוּם דְּמֵאוֹלָם לֹא הָקְפָה גְּוִיל, עַיֵּן שָׁם וּבְטַ"ז (ס"ק יד), וְדו"ק. כָּתַב בְּתְשׁוּבַת הָרַ"י הַלֵּוִי (סי' פא) אִם יֵשׁ שְׁרִיטָה דַּקָּה בְּתוֹךְ הָאוֹת וְאֵינוֹ עוֹבֵר מֵעֵבֶר לְגְוִיל, כָּשֵׁר, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה אוֹת חָלוּק לִשְׁתַּיִם, עַיֵּן מַשֶּׂה יוֹסֵף חֵלֶק א סִימָן א': (כה) **קְלָף.** אַף עַל פִּי שֶׁהִיא אֲרֻכָּה כָּרָאוּי. מִגֵּן אַבְרָהָם (ס"ק כב):

דְּשֶׁמָּא הַנָּקֵב מֵאוֹת לְאוֹת שֶׁסְּמוּךְ לוֹ, גַּם כֵּן כָּשֵׁר. אָכֵן הַדֶּרֶךְ הַחַיִּים בְּהִלְכוֹת קְרִיאַת הַתּוֹרָה (דין על איזה טעות וכו') **[כ"ז] מַחְמִיר בָּזֶה, וְעַיִן בְּבֵאוּר הֲלָכָה** (ד"ה ואחר). **וְדַע עוֹד, דְּבִנְעִנַּץ נִגְיעַת הָאוֹתִיּוֹת, אֲפִלּוּ אִם יוֹדֵעַ בְּבֵרוּר שֶׁנַּעֲשָׂה לְאַחַר הַכְּתִיבָה גַּם כֵּן פָּסוּל [דֶּרֶךְ הַחַיִּים שָׁם, וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵית שְׁמוּאֵל בְּאֶבֶן הָעֵזֶר בְּסִימָן קכ"ה סָעִיף קָטָן כ"ט, עַיֵּן שָׁם דְּסִבְרָא לֵיהּ גַּם כֵּן דְּצָרִיךְ לְחֹשׁ לְתִרּוּץ רִאשׁוֹן שֶׁבְּבַיִת יוֹסֵף בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל וְאִם תֹּאמַר וְכוּ', דְּאֵין מְחַלֵּק בִּנְגִיעָה בֵּין אִם לֹא הַקֵּף בְּעֵת הַכְּתִיבָה אוֹ אַחַר כָּךְ]: (נה) מִתְּחִלָּה.** וּבְסָפֵק מָתַי נַעֲשָׂה הַנָּקֵב, תּוֹלִין דְּאַחַר הַכְּתִיבָה נַעֲשָׂה, דְּמִסְתָּמָא אִם הָיָה בְּעֵת הַכְּתִיבָה הָיָה הַסּוֹפֵר רוֹאֵהוּ, אִם לֹא שֶׁהַנָּקֵב קָטָן מְאֹד [דֶּרֶךְ הַחַיִּים שם]: **(נו) נָקֵב.** דַּוְקָא נָקֵב אוֹ קָרֵעַ אַף שֶׁאֵין נִכָּר כְּלָל שֶׁהַפְּסֹק, וּמִשּׁוּם דְּלֹא הָיָה מַקָּף גְּוִיל בְּעֵת הַכְּתִיבָה [לְבוּשֵׁי שְׁרָד], (פ"מ) אֲבָל הָפְסֹק בְּעַלְמָא כְּשֵׁר וְאֵין צָרִיךְ שׁוּם תִּקּוּן, כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ שִׁעוּר אוֹת עַד מָקוֹם הַהוּא, וּכְדִלְעֵיל בְּסָעִיף ט"ו וְסָעִיף ט"ז. וְאִם נִמְצְאוֹת שְׁרִיטוֹת דַּקּוֹת בְּתוֹךְ שִׁעוּר אוֹת, עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה בְּסָעִיף כ"ה (ד"ה אוֹת): **(נז) רֶגֶל.** וְכָל שֶׁכֵּן גַּגֵּי הָאוֹתִיּוֹת וְאֶמְצָעָן שֶׁאֵין לָהֶם הָקֵף גְּוִיל בְּעֵת הַכְּתִיבָה, וְנָקֵט רֶגֶל לְרִבּוּתָא, אַף דִּבְעֵת כְּתִיבַת סוֹף הָרֶגֶל כְּבָר נִגְמַר צוּרַת הָאוֹת כָּרָאוּי, אֲפִלּוּ הָכִי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא סִלֵּק יָדוֹ מִן הָאוֹת מִקְרֵי דְּבָר זֶה בְּעֵת הַכְּתִיבָה וּבְעֵינַן לְכָל הָאוֹת הָקְפַת גְּוִיל: **(נח) בְּלִי הָקֵף.** וַאֲפִלּוּ אִם הִיא אֲרֻכָּה כָּרָאוּי, דְּהֵינוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שִׁעוּר שֶׁאֲפִלּוּ אִם נִגְרָרָה קְצָת לְמַטָּה יִשָּׁאֵר צוּרַת אוֹת, מִכָּל מָקוֹם פָּסוּל [מִגֵּן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן (כ"א) (כ"ב), וְעַיֵּן בְּמִגֵּן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ג']: **(נט) מִתְּחִלָּתוֹ.** אֲבָל אִם נִתְּחַךְ הַקֶּלֶף אַחַר כָּךְ וְעַל יְדֵי זֶה אֵין מַקָּף גְּוִיל, כָּשֵׁר: **(ס) פָּסוּל.** (סג) וְאִם רוֹצֶה לְתַקֵּן, יִגְרֹר קְצָת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מַקָּף גְּוִיל, (פג) אֲבָל דִּבּוּק מַטְלִית לֹא מְהֲנֵי לְהַקְּפַת גְּוִיל, וְתָרַע דְּלֹא אָמְרִינַן כָּל אוֹת וְכוּ' רַק בְּשֶׁהָיָה עַל יְדֵי נְגִיעַת אוֹת לְאוֹת אֲבָל לֹא עַל יְדֵי נֶקֶב, אִי נַמִי דְּלֹא פְּסִקְלִינַן מֵחֲמַת מַקָּף גְּוִיל רַק אִם בְּעֵת הַכְּתִיבָה לֹא הָיְתָה מַקָּפַת מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁנִּכְתַּב בְּכַשְׁרוּת, וְהַבַּיִת יוֹסֵף פֵּה לְדִינָא תִּירַץ הַשֵּׁנִי. וְהִנֵּה לְפִי דִּבְרֵי הַדֶּרֶךְ הַחַיִּים הַנַּ"ל לְדוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ דְּאַף לְתִרּוּץ רִאשׁוֹן בְּעֵינַן הָקְפַת גְּוִיל, אַף לְהָכִי כְּשֵׁר עַל יְדֵי נֶקֶב מִשּׁוּם דְּיֵשׁ גְּוִיל מֵעֵבֶר לְהַנֶּקֶב סְמוּךְ לְאוֹת שֶׁאָצְלוֹ וְזֶה חָשׁוּב מַקָּף גְּוִיל, תְּמַהֲנִי דְּאִם כֵּן אִם הָרֶגֶל הַד' מַגִּיעַ לְסוֹף הַקֶּלֶף סְפוּל אֲפִלּוּ לְתִרּוּץ הָרִאשׁוֹן לְדִבְרֵיהֶן, וְזֶה אֵינוֹ כִּדְמוּכָח בְּבֵית יוֹסֵף (שם) דְּתִשְׁתּוֹבַת הָרַלְבַּ"ח (סי' א) דְּפוֹסֵל בָּזֶה לֹא אִתְּיָא רַק כְּתִרּוּץ הַשֵּׁנִי. וַאֲפִלּוּ אִם תִּרְצֶה לְדָחֹק בְּהַבַּיִת יוֹסֵף דִּלְכוֹלֵי עָלְמָא כְּתַב דִּינָא דְּהָרַלְבַּ"ח, אָכֵן מִדִּבְרֵי מֹשֶׁה הָאֲרֹךְ (ד"ה ואם נפסק) מוּכָח בְּהֶדְיָא דִּלְתִרּוּץ רִאשׁוֹן כָּשֵׁר בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם. **אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּעֻזְרִת ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁגַּם הַלְבוּשֵׁי שָׁרָד מְשִׁיג בָּזֶה עַל הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה** (מהרלב"ח יו"ד סי' עה) **שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן כַּהֲדֶרֶךְ הַחַיִּים הַנַּ"ל, גַּם הַפְּרִי מִגְדִּים בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב בְּסָעִיף קָטָן י"ד כָּתַב לְהַדְיָא דִּלְתִרּוּץ רִאשׁוֹן שֶׁל הַבַּיִת יוֹסֵף לֹא בְּעֵינַן הָקֵף גְּוִיל בְּנֶקֶב, וַאֲפִלּוּ אִם מַתְחִלַּת הַכְּתִיבָה הָיָה רֶגֶל הַד' בְּלִי הָקֵף קְלָף כָּשֵׁר, וְאִם כֵּן מִמֵּילָא לְפִי זֶה אֲפִלּוּ אִם הַנֶּקֶב מַגִּיעַ מֵאוֹת לְאוֹת שֶׁסְּמוּךְ לוֹ, כָּשֵׁר לְדִידָן כְּשֶׁנַּעֲשָׂה אַחַר הַכְּתִיבָה. וְאַף שֶׁכָּל זֶה בְּרוּר בְּעִזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ, מִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן לְמַעֲשֶׂה, אַחֲרֵי שֶׁהַדֶּרֶךְ הַחַיִּים וְהַנּוֹדָע בִּיהוּדָה מַחְמִירִין בְּדָבָר, וְעַל כָּל פָּנִים בְּהִצְטָרֵךְ עוֹד אֵיזֶה קוּלָא, כְּגוֹן שֶׁהָאוֹת גָּדוֹל יוֹתֵר מִשִּׁעוּר וְנֶקֶב מְקוֹם הַנֶּקֶב וְשִׁעוּר דְּהָקְפַת גְּוִיל גַּם כֵּן יֵשְׁאֵר שִׁעוּר לְאוֹתוֹ אוֹת, יֵשׁ לְצַדֵּד לְהָקֵל וּלְצָרֵף לָזֶה דַּעַת הָרַדְ"ךְ** (סי' א חדר כב) שֶׁהוֹבִיא בְּסִימָן זֶה בְּמָגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ג', **כִּי אֲפִלּוּ לְדַעַת הַדֶּרֶךְ הַחַיִּים וְהַנּוֹדָע בִּיהוּדָה הַנַּ"ל אֵינָנוּ רַק סְפֵקָא דְּדִינָא דְּשָׁמָּא הֶלֶךְ כְּתִרּוּץ רִאשׁוֹן. וְיוֹתֵר טוֹב אִם יָכוֹל לִגְרֹר מְעַט מַעֲבֵי הַקּוֹ שֶׁל הָאוֹת וְיִהְיֶה מַקָּף גְּוִיל, דְּזֶה מְהֲנֵי בְּכָל גַּוְנֵי, וַאֲפִלּוּ בִּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת דְּבְעֵינַן כְּסִדְרָן,**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ס) מִפְּרִי מְגַדִּים (משז"ז סק"ח) וּלְבוּשֵׁי שָׁרָד שָׁם לְעֵיל: **(סא)** חִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(סב)** מִגֵּן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן כ"ד: **(סג)** פְּרִי מְגַדִּים בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם (ס"ק כב) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (הל' קריאת התורה דין על איזה טעות וכו', סכ"ב):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

יז * ע"אִם נָפְלָה * טִפַּת (סא) דָּיוֹ (סב) לְתוֹךְ הָאוֹת (סג) * וְאֵינָהּ נִכֶּרֶת (כו) הָאוֹת, אֵין תַּקָּנָה (כז) (סד) לִגְרֹר (סה) הַדְּיוֹ * וְעַל יְדֵי כָּךְ יִהְיֶה נִכָּר הָאוֹת, דְּהַיְנוּ (סו) חֵק תּוֹכוֹת * וּפְסוּל, מִשּׁוּם דְּכָעֵינַן 'וְכָתַב' (סז) וְלֹא וְחָקַק. וְהוּא הַדִּין אִם טָעָה * וְכָתַב דָּלֶ"ת בְּמָקוֹם רֵי"שׁ אוֹ בֵּי"ת בְּמָקוֹם (כמ) כָּ"ף,

ע (הָרֹא"ה) [הָרֹא"ש] פֶּרֶק ב' דְּגִיטִּין (סי' י"ט) וְסֵפֶר הַתְּרוּמָה סִימָן ר"ה, סְמַ"ג (עשין כב) וְהַגָּהוֹת מֵימוֹנִיּוֹת פֶּרֶק א' (אות ק).

בְּאֵר הֵיטֵב

יז (כו) **הָאוֹת.** וְאִם הִיא מְחֻסָּרָה קוֹצָהּ שֶׁל אוֹת אוֹ שְׁנִּרְאָה כְּאִלּוּ הִיא גּוּפָהּ שֶׁל אוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהָאוֹת נִכֶּרֶת לְהַדְיָא פָּסוּל. רַדַּ"ךְ (סי' א חדר ל) וּכְנָסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט).

וּפְרִי חָדָשׁ בְּאֶבֶן הָעֵזֶר סִימָן קכ"ה (ס"ח) סָעִיף קָטָן ט"ו חוֹלֵק עָלָיו וְכָתַב, וְאֵינִי רוֹאֶה טַעַם בְּהוֹרָאָה זוֹ, דְּאִי בְּקִשְׁתְּעֶבָּה הַגַּג אוֹ הַיְרֵךְ אוֹתוֹ טִפַּת דְּיוֹ שֶׁנָּפַל בְּגוּף הָאוֹת, מַה בְּכָךְ, וְיוּכַל לְתַקְּנוֹ וְלַחֲזֹר (לַעֲשׂוֹתוֹ כָּךְ) [לַעֲשׂוֹתוֹ דָּ"ךְ] בְּקַלְמוֹס וְאֵין כָּאן חֵק תּוֹכוֹת, וְכֵן כְּשֶׁהַקּוֹץ קָטָן כָּל דְּהוּ יוֹצֵא חוּץ לְאוֹת בְּאֹפֶן שֶׁאֵינוֹ מְשַׁנֶּה מִצּוּרַת הָאוֹת כְּלָל, וְגַם הָאוֹת נִכֶּרֶת לְלֹא חָכְמָה וְלֹא טִפָּשׁ, גַּם בָּזֶה נִרְאֶה לִי לְהַכְשִׁיר, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הָעוֹלַת תָּמִיד (ס"ק כה), עַיֵּן שָׁם. אִם נָפְלָה טִפַּת דְּיוֹ, אֲפִלּוּ מֻחָק הַטִּפָּה לְגַמְרֵי וְנִמְחַק הָאוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה פָּסוּל, דְּבָעֵי שֶׁיִּהְא כָּל הָאוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה. רַדַּ"ךְ (שם חדר ס"א). נָפְלָה טִפַּת דְּיוֹ וְהִיא עֲשׂוּיָה כְּמִין חֲצִי אוֹת, לֹא אִשְׁכַּחְן מֵאן דְּשָׁרֵי לְהַשְׁלִים הָאוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה. הָרַ"ם אֶלְשָׁקָר סִימָן ה'. אֲבָל הַבַּיִת יוֹסֵף בְּאֶבֶן הָעֵזֶר סִימָן קכ"ה (ד"ה אבל אם) מַכְשִׁיר, וְכֵן פָּסַק רְמ"א שָׁם סָעִיף ד'. כָּתַב מְהָרִי"קְ"ש (ערך לחם) בְּאֶבֶן עֵזֶר סִימָן קכ"ה דְּאִם עָשָׂה תֵּבָה חֲלוּקָה שִׁנְּרְאָה כְּשִׁתֵּי תֵּבוֹת, וְהָיְתָה בְּצַד שֶׁל הַחֲלָקִים שי"ן שֶׁל שִׁלְשָׁה רָאשִׁים יַעֲשֶׂה אַרְבָּעָה רָאשִׁין, וְהָאֲרִיכָהּ בְּכָךְ לְמִלּוֹאוֹת הַחֵלֶל שֶׁבְּאֶמְצַע חֲלָקֵי הַתֵּבָה, וְאַחַר כָּךְ גָּרַר מֵרָאשֵׁי הַשִּׁי"ן הָאֶמְצָעִים וְנִשְׁאֲרָה שי"ן שֶׁל שִׁלְשָׁה רָאשִׁים עֲשׂוּיִם מֵאֵלֶיהָ, כָּשֵׁר וְלֹא נִרְאֶה חֵק תּוֹכוֹת, וּמִכָּל מָקוֹם יוֹתֵר טוֹב לְמֻחְק הָרֹאשׁ הָרִאשׁוֹן קֹדֶם כְּתִיבַת הָרֹאשׁ שֶׁהָאֲרִיךְ בּוֹ הַשִּׁי"ן. וּמַהֲרַ"ם בֶּן חֲבִיב (גט פשוט) שָׁם סָעִיף קָטָן ל"ה וּפְרִי חָדָשׁ שָׁם (ס"ח) סָעִיף קָטָן ט"ו דָּחֶה דְּבָרָיו, וְכָתְבוּ דִּבְכָהֵאי גַּוְנָא מִקְרֵי

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

דְּבָעֵינַן הַקָּפַת הָאוֹת מִגּוּפָהּ הַסְּתָ"מ: **יז (סא) דָּיוֹ.** וְהוּא הַדִּין צָבַע אַחֵר, אִם עַל יְדֵי זֶה נִשְׁתַּנָּה צוּרַת הָאוֹת. אֲבָל נָטָף שַׂעֲוָה עַל הָאוֹת, אַף שֶׁמְּכַסֶּה לְהָאוֹת וְאֵינָהּ נִכֶּרֶת, אַף עַל פִּי כֵן (סד) מֻתָּר לְסַלֵּק, דְּשַׂעֲוָה אֵין מְכַסֶּה הַכְּתָב. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה טיפת): **(סב) לְתוֹךְ.** בֵּין שֶׁנָּגַע הַטִּפָּה בְּגוּף הָאוֹת אוֹ לֹא. וְהוּא הַדִּין אִם נָפְלָה הַטִּפָּה עַל קְנֵי הָאוֹת מַמָּשׁ וְנִתְפַּשֵּׁט הַטִּפָּה גַּם מִבַּחוּץ לְהָאוֹת עַד שֶׁאֵינוֹ נִכָּר הָאוֹת בְּתְמוּנָתוֹ עַל יְדֵי זֶה: **(סג) וְאֵינָהּ נִכֶּרֶת.** בֵּין שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִשְׁתַּנָּה תְּמוּנָתָהּ לְאוֹת אַחֶרֶת, כְּגוֹן שֶׁנָּפְלָה טִפָּה תּוֹךְ חֲלַל בֵּי"ת וְנִרְאֵית כְּפ"א, אוֹ שֶׁאָבְדָה (פה) תְּמוּנָתָהּ וְאֵין שְׁמָהּ עָלֶיהָ. וְהוּא הַדִּין בְּשֶׁאָר אוֹתִיּוֹת. וַאֲפִלּוּ אִם עַל יְדֵי הַטִּפָּה נֶחְסַר (פו) רַק קוֹצָהּ שֶׁל יו"ד, בֵּין בְּיָמִין אוֹ (פז) שְׂמֹאל, פָּסוּל. וְאִם מִסְתַּפֵּק בָּהְאוֹת אִם צוּרָתוֹ עָלָיו אוֹ לֹא, מַרְאֶה (פח) לְתִינוֹק דְּלֹא חַכִּים וְלֹא טָפֵשׁ: **(סד) לִגְרֹר.** וַאֲפִלּוּ מַעֲבִיר קַלְמוֹס עַל הָאוֹת לְאַחַר שֶׁחַק תּוֹכוֹ אֵינוֹ מוֹעִיל. מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כו): **(סה) הַדְּיוֹ.** וַאֲפִלּוּ אִם הַטִּפָּה (פט) לַח עֲדַיִן וְהָאוֹת כְּבָר (ע) נִתְיַבֵּשׁ, לֹא אָמְרִינַן שֶׁהִיא כִּכְסוּי בְּעָלְמָא עַל הָאוֹת, כֵּיוָן שֶׁעַל כָּל פָּנִים נִפְסַל צוּרַת הָאוֹת קֹדֶם הַתִּקּוּן: **(סו) חֵק תּוֹכוֹת.** פָּרוּשׁ, שֶׁחוֹקֵק (פצ) הַתּוֹךְ שֶׁל הָאוֹת וּכְבִיבוֹ, וּמְמַיְּלָא נִשְׁאָר מַה שֶּׁאֵינוֹ מוֹחֵק בְּצוּרַת אוֹת: **(סז) וְלֹא וְחָקַק.** וְזֶה גַּם כֵּן חֲקִיקָה מִקְרֵי, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ

חֵק תּוֹכוֹת וּפְסוּל, עַיֵּן שָׁם, וְהַתִּקּוּן הַשֵּׁנִי עִקֵּר. אִם כָּתַב שְׁתֵּי תֵּבוֹת בְּתֵבָה אַחַת עַל יְדֵי אוֹת יְתֵרָה בֵּינֵיהֶם, כְּגוֹן שֶׁהָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב בְּחוֹזֶק יד וְהוֹסִיף ק' בֵּין תֵּבַת חזק לְתֵבַת יד, כְּגוֹן זֶה בְּחוֹזֶק יד, אוֹ שֶׁכָּתַב בְּבְחוֹזֶק שֶׁהוֹסִיף ב' בְּתִחִלַּת תֵּבַת בְּחוֹזֶק, מֻתָּר לִמְחֹק הַבֵּי"ת וְהַקּו"ף שֶׁבֵּינֵיהֶם, וְאֵין בְּכָךְ פְּסוּל מִשּׁוּם חֵק תּוֹכוֹת. גַּם פְּשׁוּט סִימָן קכ"ה סָעִיף קָטָן ל"ו. אִם נִדְבַּק רֶגֶל הֵהֵ"א כְּחוּט הַשַּׁעֲרָה דַּק מְאֹד, וְתִינוֹק דִּלֹּא חָכָם וְלֹא טִפֵּשׁ יוֹדֵעַ שֶׁהוּא ה"א, מִי שֶׁיִּכֹּל לְהַכְרִיד הֶרֶגֶל לִבְד לֹא אָמְתָה בְּיָדוֹ. הֶרְלְבַ"ח סִימָן א' (וצ"ז) (וצ"ח). וְהֶרְדַּ"ךְ בֵּית א' חֶדֶר ל"א וּפְרִי חָדָשׁ בְּאֶבֶן הָעֵזֶר סִימָן קכ"ה (ס"ח סָעִיף קָטָן י') חָלְקוּ עָלָיו שֶׁאֵין לְהוֹרוֹת כֵּן בְּדָבָר וְרִאוּי לִגְעֹר בְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה כֵּן. וְכֵן כָּתַב הָעוֹלַת תָּמִיד (ס"ק כג) מֵאַחַר שֶׁנִּרְאֶה לְעַיִן שֶׁלֹּא נִשְׁאַר צוּרוֹת הָאוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא דַּק, אַשּׁוּ בְּדָק אוֹ בְּעָב תְּלוּי, אִם הוּא דָּבוּק מַה לִּי עָב אוֹ דַּק. אִם נָפְלָה טִפַּת דְּיוֹ תּוֹךְ חֲלַל הַב' וְנִרְאֵית כְּפ' אוֹ שְׁאֵין שָׁם ב' עֲלֵיהֶ, אוֹ שֶׁנָּפְלָה לְתוֹךְ אוֹת אַחֶרֶת וְאֵין שְׁמָהּ עֲלֵיהֶ, אֵין תַּקָּנָה לְמֻחְק. בַּיִת יוֹסֵף (ד"ה ואי"ש פסל). שְׁנֵי בֵּיתֵי"ן הַסְּמוּכִים בְּחִבָּה אַחַת שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּתִחְתִּיתָן וְנִפְקְדָה צוּרַת הָאוֹת לְמַרְאִית הָעַיִן, שֶׁאֵינָהּ נִכֶּרֶת אִם הוּא בֵּי"ת אוֹ כ"ף, אֵין תַּקָּנָה לְגָרְרָהּ לְהַפְרִישׁ הַדִּבּוּק דְּמִקְרֵי חַק תּוֹכוֹת, כִּי אִם בְּמְחִיקַת הֶרֶגֶל הַשֵּׁנִי וְיַחְזֹר וְיִכְתְּבֶנּוּ. דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן פ"ט. אִם נָטָף שַׂעֲוָה וְסָלְקָה, מֻתָּר, אַף עַל פִּי שֶׁהָאוֹת אֵינָהּ נִכֶּרֶת, יוּכַל לִגְרֹר הַשַּׂעֲוָה וּלְסַלְּקָהּ וְאֵין כָּאן חֵק תּוֹכוֹת. פְּרִי חָדָשׁ (שם ס"ח), וְכֵן כָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (ס"ק כג): **(כו) לְגָרֹר.** אֲפִלּוּ מַעֲבִיר הַקַּלְמוֹס לְאַחַר שֶׁחַק תּוֹכוֹ, אֵינוֹ מוֹעִיל. עוֹלַת תָּמִיד (ס"ק כה): **(כמ) כָּ"ף.** וְהוּא הַדִּין אִפְכָּא:

בֵּאוּר הֲלָכָה

וּכְמוֹ שֶׁהִתִּיר הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כז) לִגְרֹר קְצֵה רֶגֶל הַד' הַנּוֹגֵעַ לַסּוֹף בְּלִי הֶפֶךְ קִלְף:

יז * אִם נָפְלָה וְכוּ'. דַּע דִּכְכָל דָּבָר שֶׁכָּתוּב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ דְּלֹא מְהָנֵי גְּרִירָה בְּלִבַּד מֻחְמֶּצֶת פְּסוּל דְּחַק תּוֹכוֹת, מוּכָח מִפְּתִימַת הַפּוֹסְקִים דְּאֵין נִפְקָא מִינָהּ בֵּין אִם נַעֲשָׂה בְּצַד הַכְּתִיבָה אוֹ לְאַחַר הַכְּתִיבָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן פְּסוּל מֻחְמֶּצֶת שֶׁאֵינוֹ מֻקָּף גְּוִיל תְּלִיָּא בְּשִׁנּוּי הַתְּרוּצִים שֶׁכְּבָר יוֹסֵף דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְאִם תֹּאמַר הֵיכִי מַכְשְׁרִינַן, וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּסָעִיף ט"ז, וְכֵן אִיתָא בְּפֵרוּשׁ מִגְדִּים (עיין מש"ז סק"ח וא"א ס"ק כג) הָעֲתֶק לְקַמָּן בְּסָעִיף כ"ה. וְעַיֵּן בְּסֶפֶר גַּט פְּשׁוּט בְּסִימָן קכ"ה בְּאֶבֶן הָעֵזֶר (ס"ק כג, לב):

*** טִפַּת דְּיוֹ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּסָעִיף קָטָן ס"א. וְזֶה לְשׁוֹן סֵפֶר דֶּרֶךְ הַחַיִּים** בְּדִינֵי קְרִיאַת הַתּוֹרָה (דין על איזה טעות וכו') דִּין ל"ה, **נָטָף שַׂעֲוָה עַל אוֹת, בְּחֹל יִסִּירֶנָּה וְאִם הַנְּטִיפָה הִיא עַל אוֹתִיּוֹת מְשֻׁמָּות שֶׁאֵין נִמְחָקִין, אַף בְּחֹל אָסוּר,** שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לַחוֹשׁ שֶׁיִּתְקַלֵּף קְצָת מֵהָאוֹת עִמּוֹ, **כֵּיצַד יַעֲשֶׂה, יִרְאֶה לַחֲמֵם הֵיטֵב הַגְּוִיל מִבַּחוּץ נֶגֶד מְקוֹם הַנְּטִיפָה, וְעַל יְדֵי זֶה יוֹסִיר הַשַּׂעֲוָה בְּנָקֵל וְלֹא יִדָּבֵק בּוֹ מֵהַכְּתָב כְּלָל.** שַׁעֲרֵי אֶפְרַיִם בְּשַׁעַר ה' דִּין ד'], **וְאִם מֻשְׁבָּת, אִם נִרְאֶה הָאוֹת מְתוּקָּה וְיָכוֹל לִקְרוֹת בָּהּ כָּשֵׁר, אַף אִם הוּא מְכֻסֶּה שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה מִתּוֹךְ הַשַּׂעֲוָה, אִם נִמְצָא זֶה בֵּין גַּבְרָא לְגַבְרָא,** כֵּיוָן שֶׁאֵין לִקְרוֹת בְּעַל פֶּה מַה שֶּׁמְּכֻסֶּה בְּשַׂעֲוָה, וְאֵין קוֹרִין בְּחָמְשִׁים מִפְּנֵי כְּבוֹד הַצִּבּוּר, וְלֵיכָא פְּגָמָא שֶׁל סֵפֶר, דְּתֹרֵי גַּבְרָא בְּתֹרֵי סִפְרָא לְאוֹ פְּגָמָא הוּא, **יֵשׁ לְהוֹצִיא אַחֶרֶת, וְאִם נִמְצָא בְּאֶמְצַע הַקְּרִיאָה, יֵשׁ לִקְרוֹת הַמְכֻסֶּה בְּעַל פֶּה, וְאַחַר כָּךְ יִסַּיֵּם בָּהּ מִנְּיַן הַקְּרוּאִים,** כֵּיוָן דִּכְבָר קָרָא מַה שֶּׁמְּכֻסֶּה בְּשַׂעֲוָה, מֻתָּר לִקְרוֹת לְהַלָּן בַּסֵּפֶר תּוֹרָה הַזֶּה, דְּאֵין פְּסוּל בָּזֶה מַה שֶּׁמְּכֻסֶּה בְּשַׂעֲוָה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר שַׁעֲרֵי אֶפְרַיִם הַנַּ"ל וּבְהִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּסִימָן זֶה (דפוס יהנסבורג). **וְכָתַב** עוֹד שָׁם **הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר, דְּאַמַּאי יִשְׂרָאֵל הַמְתַּקֵּן סִדּוּר הַפְּלוּי וּמַכְרָח לו לְהַנִּיחַ גְּוִיר וּלְדַבְּקוֹ עִם (פא"פ) עַל מְקוֹם הַיְּפֶה וּפוֹגֵעַ בְּשֵׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאֵינָם נִמְחָקִים,** דְּיֵשׁ בָּזֶה חֲשַׁשׁ אִפְּשׁוּר מְחִיקָה, כֵּיוָן דְּאִי אֶפְשָׁר לְקַלְּפוֹ שֶׁיִּהְיֶה כָּל הָאוֹתִיּוֹת קַיָּמִים וְנָרֵע יוֹתֵר מִשַּׁעֲוָה, עַיֵּן שָׁם שֶׁהָאֲרִיךְ בָּזֶה, **וּמִסִּיק דְּיֵעָשֶׂה הָאֻמָּן כֵּן, נַיְיתֵי נְיָר עַל כָּל שֵׁם וְשֵׁם נְיָר בִּלְי דָּבֵק אוֹ יִדְבַּק מְעַט בְּשַׂעֲוָה דִּלֹא הֲוֵי מְחִיקָה וְכַנַּ"ל** [וּמַה דְּאִסּוּר בְּשִׁבַּת גְּרִירַת הַשַּׂעֲוָה מֵעַל הַסֵּפֶר תּוֹרָה, הוּא מִשּׁוּם אַחֵר עַיֵּן שָׁם], **וְאַחַר כָּךְ יִדְבַּק הַנְּיָר (בפא"פ) דְּיִהְיֶה הַנְּיָר הַשֵּׁנִי מֻדְבָּק עַל הַנְּיָר רִאשׁוֹן שֶׁמִּנָּח עַל הַשֵּׁם,** וְזֶה לֹא הֲוֵי מְחִיקָה, דְּאִם יְקַלְּפוּ הַנְּיָר הַשֵּׁנִי יִהְיֶה הַשֵּׁם שָׁלֵם:

*** וְאֵינָהּ נִכֶּרֶת. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** בְּסָעִיף קָטָן (ס"ב) [ס"ז] **לְעִנְיַן אִם נָפַל עַל קְנֵי הָאוֹת מַמָּשׁ וְנִכָּר הָאוֹת, דְּכָתְבִנוּ שָׁם לְהַקֵּל בָּזֶה, אַף דְּהַפְרִי מִגְדִּים** בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב בְּסָעִיף קָטָן ט"ו **מְצַדֵּד לְהַחְמִיר בָּזֶה מִטַּעַם כָּתַב עַל כָּתַב, אִם לְאוֹ שִׁבְּשָׁעַת נְטִילַת הַשְּׁחָה כְּבָר נִתְיַבֵּשׁ הָאוֹת,** עַיֵּן שָׁם, כְּבָר הַשֵּׂג עַל זֶה מַחֲמַת כַּפָּה קַשְׁיוֹת, עַיֵּן בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה אֶבֶן הָעֵזֶר בְּסָדָר גִּטִּין, וְאַף שֶׁמִּיְּשְׁבוֹ שָׁם קְצָת, מִלְּבַד שֶׁהוּא ה"ח גָּדוֹל, **אֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה אַחֲרֵי שֶׁרֹב הַפּוֹסְקִים מְקִלִּין אֲפִלּוּ בִּכְתָב עַל גַּבֵּי כָּתַב מַמָּשׁ,** וְכָל שֶׁכֵּן בָּזֶה הַטִּפָּה דְּיוֹ שֶׁנָּפְלָה מַעֲצָמָהּ שֶׁאֵין שַׁיָּךְ שָׁם כָּתַב עָלָיו. **וְעוֹד נִרְאֶה לִי בָּזֶה עֲצָה אַחֶרֶת אֲפִלּוּ בִּכְתָב עַל גַּבֵּי כָּתַב מַמָּשׁ וְהַשֵּׁנִי הָיָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, דְּיֵעָבִיר עוֹד קוֹלְמוֹס עָלָיו לִשְׁמָהּ, וּמִמֵּה נַפְשָׁךְ מֵהֲנֵי וְלֹא מִיקְרֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן לְכְאוֹרָה,** מֵאַחַר דְּמַעֲת כְּתִיבָה הָרִאשׁוֹנָה צוּחְנָה עָלָיו, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף קָטָן (ל"ו) [ל"ט] בְּמָגֵן אַבְרָהָם:

*** וְעַל יְדֵי כָּךְ יִהְיֶה נָכֹר הָאוֹת.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק סז) **בְּמֶה שֶׁכָּתְבְנוּ וּמִדִּינָא אֲפִלּוּ תִּקּוּן לֹא בָּעֵי נִכָּר. וְאִם נָפְלָה הַטִּפָּה מִבַּחוּץ לְהָאוֹת סָמוּךְ לְהָאוֹת בְּצַד הַכְּתִיבָה, אֲפִלּוּ אִם הָאוֹת נִכֶּרֶת עֲדַיִן וְלֹא נָגַע עַל יְדֵי זֶה לְאוֹת אַחֶרֶת, מִדִּינָא צָרִיךְ לְגָרֹר אֶת הַטִּפָּה בִּמְקוֹם הֲנָּגִיעָה בָּאוֹת,** דְּאִי לָאו הָכִי לֹא מִיתְחַשֵּׁיב הָאוֹת מֻקָּף גְּוִיל, כֵּן מֻשְׁמָע מִנּוֹדָע בִּיהוּדָה (אהע"ז מהדו"ק) בְּסִימָן פ"ה עַיֵּן שָׁם:

*** וּפְסוּל מִשּׁוּם דְּכָעֵינַן 'וְכָתַב' וְכוּ'.** עַיֵּן בְּסֵפֶר בֵּית מֵאִיר עַל אֶבֶן הָעֵזֶר בְּסִימָן קכ"ה (ס"ח) **דְּמַחֲזִיק בָּזֶה לְשִׁיטַת הָרַשְׁבָּ"א** (בתשובה ח"א סי' תר"א) **דְּסָבִירָא לֵיהּ דְּאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם חֵק תּוֹכוֹת,** הוֹאִיל דְּמִתְּחִלָּה נַעֲשָׂה אוֹת עַל יְדֵי כְּתִיבָה, **וְכֵן בְּטָעָה וְכָתַב ד' בִּמְקוֹם רֵי"שׁ,** וְאֵין בָּזֶה רַק **מִשּׁוּם לְתָא דְּחַק תּוֹכוֹת מִדְּרַבָּנָן,** עַיֵּן שָׁם. **אֲבָל הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר** בְּחִדּוּשָׁיו פֹּה (משו"ת מהדו"ת סי' לו) **חוֹלֵק עַל זֶה** עַיֵּן שָׁם, **וְכֵן מוּכָח בְּיִם שֶׁל שְׁלֹמֹה** גִּטִּין דַּף כ' (סי' כג) **דְּהוּא מִדְּאוֹרַיְיתָא:**

*** וְכָתַב דָּלֶ"ת בִּמְקוֹם רֵי"שׁ. הוּא הַדִּין אִם נַעֲשָׂה ד' אַחַר שֶׁנִּגְמַר כְּתִיבַת הָרֵי"שׁ, גַּם כֵּן אֵין לְהַכְשִׁיר בַּחֲקִיקָה,** לְפִי מַה דְּפָסַק הַמְחַבֵּר בְּעִנְיַן טִפַּת דְּיוֹ וּבְעִנְיַן דְּבִיקַת

שַׁעַר הַצִּיּוּן

יז **(מה)** מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כג): **(מו)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם רַדַּ"ךְ (סי' א חדר ל): **(מז)** פְּרִי מִגְדִּים (א"א ס"ק כג): **(מח)** אַחֲרוֹנִים בְּאֶבֶן הָעֵזֶר: **(מט)** ט"ז (ס"ק טו): **(נ)** פְּרִי מִגְדִּים (משו"ת שם): **(נא)** ט"ז (שם):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah